Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78:10

med anledning av motion om upphävande av lagen om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt

Motionen

I motionen 1976/77:908 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen beslutar

1. att upphäva lagen om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt den 14 maj 1969 (93),

2. att hos regeringen anhålla att erforderliga ändringar görs i aktuella förordningar, kungörelse och reglementen som stadgar begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Gällande regler

En princip inom svensk arbetsrätt är att samhället vid arbetskonflikt skall uppträda neutralt i förhållande till parterna. Ett utflöde härav är lagstiftningen om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt. Enligt denna skall samhällsstöd inte utgå till arbetsgivare eller arbetstagare som är indragen i arbetskonflikt.

Under 1920-talet och början av 1930-talet stod reglerna om samhällsstöd vid arbetskonflikt, de s. k. konfliktdirektiven, i centrum för den politiska debatten. De regler som skapades i början av 1930-talet avlöstes år 1969 av en ny lagstiftning. De centrala reglerna återfinns i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt. I den lagen anges vad som avses med arbetskonflikt, kretsen arbetstagare och arbetsgivare som omfattas av lagen, processuella regler m. m. Lagen anger inte vilka typer av samhällsstöd som avses. Bestämmelser härom återfinns i stället i de olika författningar som reglerar resp. stödform. F. n. finns bestämmelser härom i lagen om arbetslöshetsförsäkring, lagen om kontant arbetsmarknadsstöd, arbetsmarknadskungörelsen (arbetslöshetshjälp, utbildningsbidrag och flyttningsbidrag) och studiestödslagen.

Lagstiftningen avser med arbetskonflikt strejk eller lockout eller därmed jämförlig stridsåtgärd. Den som blir indragen i arbetskonflikt genom att motparten använder stridsåtgärd som är olovlig enligt lag eller kollektivavtal utestängs inte från samhällsstöd.

Enligt den lagstiftning som antogs år 1969 är det endast de som är arbetslösa på grund av att de är *direkt* indragna i arbetskonflikt som stängs av från möjlighet att få samhällsstöd vid arbetskonflikt till skillnad från tidigare gällande konfliktdirektiv som innebar att även *indirekt* arbetslösa – permit-

terade eller på annat sätt friställda – kunde förlora sin rätt till stöd om de hade ekonomiskt intresse av konfliktens utgång. Den gällande huvudregeln att endast direkt berörda omfattas av lagstiftningen kompletteras av en särskild regel för oorganiserade arbetstagare eller arbetstagare som är organiserade men inte är bundna av kollektivavtal. Sådana arbetstagare på en arbetsplats där det råder konflikt jämställs med direkt konfliktindragna arbetstagare och avstängs alltså från samhällsstöd under förutsättning dels att de har i huvudsak samma arbetsuppgifter som de stridande, dels att de stridande utgör flertalet arbetstagare med sådana arbetsuppgifter på arbetsplatsen.

Som framgår av vad tidigare anförts är företagare och anställda i princip jämställda enligt lagstiftningen. Med hänsyn till utformningen av vissa stödformer – lån och bidrag – har det inte ansetts erforderligt med särskilda neutralitetsbestämmelser för företagsstöd. I förarbetena till lagen utgår man från att myndigheter, som beviljar stöd, självmant beaktar neutralitetsaspekten. Det kan för arbetsgivare som är indragen i arbetskonflikt ge anledning till att avgörandet i ett stödärende uppskjuts eller att beslutat stöd innehålls.

När det gäller ärenden enligt lagen om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt gäller inte vanliga besvärsregler. I lagen har uppställts en särskild bestämmelse att beslut av central förvaltningsmyndighet i ett stödärende skall överklagas till arbetsdomstolen.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid riksdagsbehandlingen av den proposition, 1969:76, som ligger till grund för gällande regler yrkade representanter för vpk avslag på propositionen och upphävande av de s. k. konfliktdirektiven. Vid 1974 års riksmöte återkom vpk i en partimotion till frågan och yrkade att den gällande lagstiftningen skulle upphävas. Inrikesutskottet avstyrkte i sitt av riksdagen godkända betänkande (InU 1974:23) motionen och anförde därvid bl. a.:

Enligt utskottets uppfattning medför det orimliga konsekvenser om man – vilket motionsyrkandet innebär – upphäver själva principen att samhället skall vara neutralt vid arbetskonflikter och inte ekonomiskt stödja någondera parten. Motionärerna synes f. ö. inte vilja i praktiken acceptera konsekvenserna av sitt eget förslag, då de i motionen uttalar att det är rimligt "att arbetare som är berörda av konflikt utestängs från samhällsstöd då de uppbär konfliktersättning från sin fackliga organisation". En sådan inställning borde leda till att i vart fall grunden för lagstiftningen accepteras. En annan sak är att reglernas innehåll kan kritiseras om de inte ger uttryck för neutralitetsgrundsatsen.

– – –

Motionärerna kritiserar vidare att bestämmelserna gör skillnad mellan lovliga och olovliga konflikter. Samhällsstöd kan nämligen utgå till den som är indragen i arbetskonflikt genom stridsåtgärd från motpartens sida, som är olovlig. Utskottet har svårt att förstå motionärernas ståndpunkt. Så länge samhället ställer sig avvisande till stridsåtgärder, som är förbjudna enligt lag eller avtal, är det inte rimligt att en part skall drabbas om olovlig stridsåtgärd

vidtas av en motpart. Avstängning från samhällsstöd bör alltså inte drabba den som är indragen i en konflikt genom en från motsidan företagen olovlig strejk eller lockout.

Slutligen angriper motionärerna bestämmelserna under påstående att det endast är samhällsstöd till arbetstagare som dras in vid konflikt, medan motsvarande begränsning inte drabbar arbetsgivare. Inte heller på denna punkt kan utskottet dela motionärernas uppfattning. Samhällsstöd till företagare torde till följd av konstruktionen på olika stödformer endast i undantagsfall förbättra ett företags situation i en konflikt. I förarbetena till lagstiftningen har dessutom förutsatts att myndigheterna självmant beaktar neutralitetsaspekten vid företagsstöd. Detta kan medföra uppskov med beslut i ett stödärende eller innehållande av beslutat stöd. Utskottet har sig inte bekant något fall där det påståtts att samhällsstöd till företag utgivits på ett oneutralt sätt.

Utskottet

Den svenska arbetsrätten bygger på grundsatsen att samhället skall vara neutralt vid konflikter på arbetsmarknaden. Det innebär att stöd t. ex. i form av arbetslöshetsersättning inte utgår till den som direkt är indragen i arbetskonflikt.

I motionen yrkas att gällande regler om begränsning av samhällsstöd skall upphävas. Motionärerna anser att reglerna inte är neutrala utan ensidigt riktar sig mot de anställda. Som belägg härför åberopas den bestämmelse som säger att samhällsstöd inte dras in om en motpart vidtagit en olovlig stridsåtgärd. En sådan regel kan enligt motionärerna endast rikta sig mot arbetstagarna "eftersom arbetsköparna aldrig behöver tillgripa olagliga eller avtalsstridiga lockouter". Det sägs vidare att problemet har skärpts genom att medbestämmandelagen enligt motionärernas uppfattning innebär att arbetstagarna lättare än förut kan drabbas av lockout. Motionärerna anmärker också på att i författningar som reglerar stöd till företagen inte tas in föreskrifter som hindrar att stöd utgår i samband med arbetskonflikt. Motionärerna gör f. ö. gällande att det i praktiken inte går att dra in stöd som tilldelats företag.

År 1974 avstyrkte inrikesutskottet en motion med samma syfte som den förevarande. Utskottet anförde bl. a. att det skulle leda till orimliga konsekvenser om man upphävde principen om samhällets neutralitet vid arbetskonflikter. Utskottet avvisade också den kritik som motionärerna riktade mot lagstiftningen och som upprepas i den nu aktuella motionen. Utskottet ansåg bl. a. att det inte är rimligt att dra in samhällsstöd till en part som drabbats av en konflikt som strider mot lag eller avtal. Utskottet påvisade också att principen om indragning av stöd i samband med konflikt gäller även för arbetsgivare. I förarbetena till lagen har nämligen förutsatts att myndigheterna självmant skall beakta neutralitetsaspekten.

De skäl som år 1974 anfördes mot motionärernas förslag gäller alltjämt. Vad som anförts om medbestämmandelagen föranleder inte annat bedö-

mande. Rättsläget har inte ändrats på något sätt som ger anledning att ompröva de gällande reglerna om samhällets neutralitet vid arbetskonflikt. Utskottet avstyrker alltså motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1976/77:908.

Stockholm den 22 november 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
ROLF WIRTÉN

Närvarande: Rolf Wirtén (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Birger Nilsson (s), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), Elver Jonsson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Rune Johnsson i Mölndal (c), Sune Johansson (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Karin Flodström (s) och Lars Ulander (s).

GOTAB 55999 Stockholm 1977